

DE LA DEONTOLOGIA AL COMPROMÍS ÈTIC PROFESSIONAL

Sessió de treball: COAC - 14 de novembre de 2016

Comissari: Albert Cortina. Advocat i urbanista. Director de l'Estudi DTUM

RESUM

Des del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya tenim la voluntat d'impulsar l'interès públic de l'arquitectura, incloses les seves escales urbanes i territorials, i d'assolir el bé comú a través de la mediació i la concertació per tal de vehicular els interessos col·lectius que hi conflueixen en una societat de comunitats diverses, fragmentada i d'interessos contraposats. Aquesta voluntat es concreta en prioritzar la qualitat dels edificis, l'espai públic i en general de l'hàbitat urbà i territorial. És per això que defensem el paper estratègic de l'arquitectura en la construcció de millors hàbitats urbans i entorns territorials i la importància de la qualitat arquitectònica, des del treball de l'arquitecte en els equips interdisciplinaris, i des de la seva capacitat de síntesi de problemes complexos i de formulació de propostes realitzables a diferents escales a partir de l'exercici de l'autonomia disciplinar plenament compatible amb la confluència amb altres professionals.

A la sessió de treball plantejarem quines possibilitats tenim com a col·lectiu d'anar més enllà de la deontologia professional i elaborar un document de *compromís ètic professional* que pugui ser signat per l'arquitecte col·legiat de forma personal i voluntària, on s'afirmen uns valors i uns principis ètics que permetin a l'opinió pública, al client i a l'administració pública identificar una pràctica professional i tècnica a favor de la persona i de la comunitat, en el marc d'uns edificis, unes ciutats i uns territoris més eficients, sostenibles i justos socialment.

Aquest *compromís ètic professional* podria ser un segell de qualitat que pogués computar favorablement com un fet diferencial a l'hora de contractar un estudi d'arquitectura o un altre, o en els processos de valoració dels concursos públics. El *compromís ètic professional* seria, en aquest sentit, el document garant d'unes bones pràctiques laborals, socials i mediambientals supervisades pel nostre col·lectiu d'arquitectes i per la societat, i que anirien enfocades a assolir el bé comú.

COMUNICACIÓ

1. ÈTICA PÚBLICA

Els temps d'incertesa i de canvis són els que, de manera més incisiva, demanen repensar les coses fonamentals i definir els criteris i punts d'orientació per a poder assegurar de nou el sòl i els pilars de la convivència social. Del conjunt d'aquesta reflexió i de les orientacions que s'estableixen se'n pot dir *ètica pública* (Amat i Esquirol, 2016, p.21).

No obstant, aquesta ètica pública no es pot quedar en l'àmbit teòric o merament acadèmic, sinó que ha d'incidir en la realitat: crear estat d'opinió, estimular l'acció i el compromís, i influir en les institucions públiques i societat civil organitzada. Per més riquesa que un país tingui en forma de patrimoni arquitectònic, recursos naturals, paisatgístics, industrials i tecnològics, el factor primordial serà sempre la seva maduresa cívica i moral.

Segons Amat i Esquirol, el centre de gravetat d'aquesta ètica pública roman sempre en els grans principis i en la capacitat de reflexió que ha de permetre passar d'aquests principis als casos i situacions concrets. Els grans conceptes principi que entenem que han de guiar l'ètica pública són els de *responsabilitat, respecte i justícia*.

La responsabilitat consisteix, literalment, a respondre de les conseqüències dels nostres actes tant davant de nosaltres mateixos (i de la societat) com davant de les generacions futures. El principi de precaució és una concreció de la idea de responsabilitat. Aquest principi de precaució té a veure amb dos trets: l'abast de les conseqüències dels nostres actes i el fet que la presa de decisions s'ha de produir, sovint, en un context d'incertesa; és a dir, que malgrat els coneixements disponibles en un moment determinat, no podem preveure els efectes de les nostres decisions presents.

Pel que fa al segon principi, una societat "respectuosa" és una societat de persones que miren i tracten amb atenció els altres i les coses que les envolten. Si no se'n té cura, les coses es poden perdre o deteriorar fàcilment. Només la percepció de la fragilitat porta a actuar adequadament.

Tanmateix, la idea de respecte té relació amb la consciència del deure, que hi ha coses que s'han de fer així, perquè és intrínsecament bo fer-les així.

Finalment, la justícia està relacionada amb el tracte entre les persones, però també amb el model de societat a què aspirem: un model caracteritzat per la igualtat, l'equitat i l'harmonia.

L'ètica pública expressa la manera de ser d'una comunitat, d'un país; amb els valors i principis que hom comparteix efectivament i amb els costums, conductes i normes que se'n deriven. I, és clar, això no és pas quelcom complementari de res, sinó ben bé el nucli. No hi ha cap dubte que, en la dimensió social, no hi ha res superior al civisme. I civisme vol dir no desentendre's del conjunt de la societat; vol dir honestat professional, responsabilitat pública i implicació democràtica.

2. ELS VALORS DEL NOU PARADIGMA

El Govern de la Generalitat de Catalunya, l'any 2011 va decidir impulsar amb la societat civil una reflexió profunda sobre la realitat de la nostra societat, amb un projecte orientat a inspirar i promoure una cultura cívica que doni una resposta adaptativa, des dels poders públics, als grans reptes que té plantejats avui dia el nostre país. El 14 de juliol de 2015 el Govern va recepcionar i acordar prendre coneixement del Pla Nacional de Valors (Generalitat de Catalunya, 2015).

EL Pla de Valors, té la voluntat d'inspirar al Govern, a les entitats socials i a totes les persones que es troben en nodes d'influència a Catalunya per tal que despleguin polítiques i accions que acompanyin el procés de transformació que la ciutadania ja ha emprés amb múltiples iniciatives, i creïn les condicions que afavoreixin el creixement en qualitat humana en tots els àmbits de la societat.

Tot sembla indicar que la nostre societat es troba immersa en una fase de transició entre dos cicles o èpoques en la qual conviuen al mateix temps elements que reflecteixen els paradigmes del materialisme i del postmaterialisme.

El Pla de Valors vol ser una proposta adaptativa als reptes actuals que té plantejats Catalunya. Considera que el nostre model de progrés requereix revisió de direcció i de sentit; que cal donar respostes noves i profundes als problemes vigents, prenent més consciència de les nostres accions i de la responsabilitat de les conseqüències, no tan sols per al nostre país sinó també per a tot el planeta i per a les generacions futures, amb la voluntat de tendir cap a la coherència ètica.

En aquest sentit, el Pla de Valors té present la importància i la necessitat de continuar preservant i potenciant aquells valors «universals» i de país que configuren una part important de la identitat col·lectiva del poble català i que s'han mostrat essencials en el transcurs de la nostra història. Però fa un èmfasi especial a identificar altres indicadors de sentit que en el moment que vivim afloren en el si de la societat, i els reconeix com a valors «emergents». Es tracta de moviments que s'insinuen en la nostra societat, de tendències de caràcter intangible i constructiu vinculades a noves maneres de veure el món i la vida, i que apunten cap a un canvi cultural i civilitzador profund, propi d'un nou paradigma.

A l'àmbit temàtic sobre "*Sostenibilitat, Paisatge i Hàbitat*" del Pla de Valors s'hi apunta una missió que cal tenir present en el context d'aquesta comunicació: "Cal impulsar una presa de consciència que ens comprometi amb el bé comú, des de la coherència ètica entre el que pensem, el que diem i el que fem, tot fomentant la reverència per la vida, actuant amb prudència envers els cicles naturals, i amb responsabilitat i solidaritat envers les generacions futures" (Generalitat de Catalunya, 2015, p.193).

Es plantegen com a proposta set línees estratègies per aquest àmbit temàtic:

- A. Prendre totes les decisions personals i socials amb consciència i responsabilitat ecològica i actuar amb coherència.
- B. Avançar cap a un model energètic autosuficient, descentralitzat i ambientalment sostenible.
- C. Consolidar una nova cultura de l'aigua, amb tots els ecosistemes hídrics nets i gestionats amb cura.
- D. Progressar cap a l'autosuficiència alimentària de productes bàsics, amb aliments sans, suficients, de proximitat i a l'abast de tothom.
- E. Tendir cap al residu zero, amb una reducció sostinguda de residus i un augment de la seva revalorització.
- F. Aconseguir una mobilitat segura, sana, ambientalment i socialment sostenible.
- G. Assolir un territori amb ecosistemes integres, amb usos del sòl equilibrats i paisatges urbans, rurals i naturals de qualitat.

Aquestes línies temàtiques es desenvolupen posteriorment mitjançant diferents objectius i accions.

El Pla de Valors es un bon document de referència en el context del Congrés d'Arquitectura 2016 ja que assumeix la present situació de transició que vivim com una oportunitat i dona respostes basades en una consciència més gran de la nostre responsabilitat com a persones i com a professionals, amb la voluntat de tendir cap a la coherència ètica.

3. ÈTICA APLICADA A L'ARQUITECTURA, EL TERRITORI I L'URBANISME

Estem en un moment clau i és i serà decisiu que la consciència ètica del territori es generalitzi en la ciutadania de Catalunya i, a partir d'aquí, es doni una actuació coherent tant des de les instàncies públiques com des de les iniciatives privades. El compromís ètic amb el territori suposa una manera d'entendre'l i, per tant, una manera de tractar-lo.

A continuació s'indiquen les idees fonamentals que han de ser el contingut bàsic d'aquesta consciència ètica de la ciutat i del territori (Ariza, *et al.* 2016).

A. Diversitat

Valorar la diversitat (diversitat urbana i diversitat territorial) vol dir, ser-ne conscient, mirar de preservar-la i alhora prendre-la com a criteri per a noves actuacions.

La identitat de les persones i de les comunitats està vinculada a la diversitat del context. La gent necessita cada cop més els llocs amb entitat pròpia (per senzills o modestos que puguin ser). Però aquests llocs no s'improvisen i són fruit del temps, d'una mirada respectuosa al patrimoni i de saber què es vol.

B. Harmonia

L'harmonia és un altre dels criteris ètics per a pensar i actuar en relació amb el territori. Està estretament relacionada amb el terme *sostenibilitat*. La preocupació per la sostenibilitat emergeix des del moment en què es comença a veure que la lògica del progrés i del creixement desproporcionat ens duu a una via sense sortida, molt degradant per a l'entorn. La sostenibilitat queda inclosa en l'harmonia.

La consciència ecològica és justament aquesta idea de la fragilitat de l'harmonia del conjunt. Comprendre el territori com a totalitat harmònica fa que tinguem més compte de no caure en la desmesura i que no el veiem com a mer recurs.

La vida humana, individual i col·lectiva és un equilibri, i és per això que actuar èticament significa tenir cura i promoure contextos equilibrats.

C. Eficiència

Eficiència vol dir un tipus d'acció organitzativa i productiva que no malbarati ni esforços ni recursos i que sigui adequada per a atènyer els objectius perseguits.

El territori sosté les nostres vides i bona part de la producció en depèn directament. És per això que convé que la nostre acció sobre ell sigui el màxim d'eficient. Integració, agrupació, xarxa: intel·ligència col·lectiva.

D. Escaiença

Cada espai urbà, cada territori i cada paisatge té les seves característiques específiques i massa vegades això es passa per alt i es fan coses com si qualsevol cosa es pogués fer en qualsevol lloc. Però, en canvi, si ens mirem les coses atentament, veurem que n'hi ha que escauen i d'altres que no.

Un altre factor decisiu té relació amb la sensibilitat per la bellesa.

Estar atent a l'especificitat territorial vol dir, per exemple, tenir en compte les característiques climatològiques a l'hora de projectar els habitatges. La bioarquitectura i la bioconstrucció són tendències actuals que es defineixen, precisament, per aquesta cerca de construccions més adaptades a les condicions territorials i climatològiques de cada indret. En part, això és tornar a criteris de sentit comú que els nostres avantpassats van tenir presents en construir les cases, però que la potencialitat tècnica (o la "prepotència" tècnica) han deixat de banda.

L'agudesesa de l'atenció i la formació de la sensibilitat són imprescindibles per a saber veure que hi ha coses que s'ajusten i d'altres que sobren, des d'una perspectiva paisatgística, estètica. Social o de salut vital.

E. Proximitat

La proximitat no està renyida amb la interdependència de la mateixa manera que el particular no està renyit amb l'universal.

LA idea també és de sentit comú: no cal anar a buscar lluny allò que es té al costat. Això s'hi associa la promoció dels productes del país, els materials del lloc, l'estalvi energètic, la diversificació del teixit productiu, l'increment de la qualitat, etc.

F. Custòdia

La conservació és un valor que no està contraposat al canvi. Conservació no significa immobilitisme; significa, sobretot, cura, custòdia, protecció.

El territori és un bé que cal custodiar enfront de tendències o elements que el poden malmetre.

Custodiar el territori vol dir saber-se dipositaris d'un bé que cal transmetre a les generacions que han de venir.

Custodiar, avui, implica revisar la idea de creixement que ha presidit tota la planificació urbanística durant les darreres dècades, i que és present encara en alguns instruments de planificació territorial i urbana.

F. Democràcia

La democràcia és, doblement, un valor de l'ètica del territori. D'una banda, atès que, en un cert sentit, el territori i el paisatge són cosa de tots, cal també que tots els ciutadans se sentin implicats i participin en la seva custòdia i ordenació. D'altra banda, en el millor dels casos, l'organització del territori i l'urbanisme ha de ser de tal manera que afavoreixi la cohesió social i la participació ciutadana.

La planificació urbana ha de cercar la integració de les polítiques d'equitat social: polítiques d'habitatge i plans que pensin la cohesió i l'equilibri social, no l'exclusió social, ni la segregació, ni la manca d'oportunitats.

La depredació del territori és expressió de poca consciència i maduresa moral. Per això és tant important fer créixer la cultura ètica i democràtica del territori.

4. EL BÉ COMÚ I ELS PRINCIPIS RECTORS APLICATS A L'URBANISME I L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI

Des del Grup de Diàleg 6 "*Ètica en l'urbanisme i l'ordenació del territori*" del Fòrum 2.012 Catalunya 21. "Territori i urbanisme. Estat i alternatives", organitzat per la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT) filial de l'Institut d'Estudis Catalans, reunit en diverses sessions al llarg del període 2012- 2014, s'apunten un seguit d'eixos temàtics i d'idees força que creiem interessant enunciar ni que sigui de forma molt sintètica (SCOT, 2015):

A. La necessitat de trobar unes definicions simplificades i adients a la realitat actual respecte als conceptes de "bé comú", "interès públic", "interès general" i "interès/os col·lectiu/s"

aplicades a l'arquitectura, l'urbanisme i l'ordenació del territori, en l'actual situació d'una societat complexa, de minories, fragmentada i d'interessos contraposats.

- B. L'afirmació d'uns valors i uns principis rectors que permetin una opinió pública i una practica professional-tècnica i política a favor dels menys afavorits, en el marc d'uns edificis, d'unes ciutats i d'uns territoris mes eficients, mes sostenibles i mes justos socialment.
- C. La recerca de nous instruments per un urbanisme i una ordenació del territori que ja no pot basar-se en la generació de plusvàlues per a la construcció de la "ciutat pública" ni en el paradigma hegemònic del creixement, i que te que cercar nous principis des de una lògica del desenvolupament sostenible per generar valor.
- D. L'aprofundiment en les noves formes de participació democràtica des de baix (*bottom up*) en la construcció dels instruments de govern (plans, lleis, reglaments...) i en la gestió de les transformacions urbanes i territorials.

5. L'INTERÈS PÚBLIC DE L'ARQUITECTURA

Recentment, en data 7 de novembre de 2015, la *Unión de Agrupaciones de Arquitectos Urbanistas* (UAAU) ha redactat un document titulat "*Front l'esgotament d'un model, cap a un urbanisme responsable. Document per a la renovació/ regeneració de l'urbanisme a Espanya*" (UAAU, 2015).

Aquest document, que va ser aprovat per unanimitat del Plenari del Consell Superior de Col·legis d'Arquitectes d'Espanya el 18 de febrer de 2016, destaca en el seu apartat 10 que cal establir l'interés públic de l'arquitectura, incloses les seves escales urbanes i territorials, amb prioritat per a la qualitat dels espais públics i en general de l'hàbitat urbà i territorial. En aquest sentit, en el document:

- A. Es defensa el paper estratègic de l'arquitectura en la construcció de millors hàbitats urbans i entorns territorials, i específicament, l'aportació dels arquitectes urbanistes a través dels projectes urbanístics i territorials, com eines necessàries per a la millora real dels hàbitats en la mesura que és una disciplina que treballa sobre l'escala humana i la relaciona amb el seu entorn.
- B. Es reivindica la importància de la qualitat arquitectònica dels espais públics i el seu manteniment, millora i adaptació constant a noves necessitats i la rellevància de l'escala urbana de l'arquitectura de la edificació i la necessària integració en el seu entorn, construït o no.
- C. Es constata la pràctica dels arquitectes en el treball i direcció d'equips multidisciplinars, des de la capacitat de síntesi de problemes complexos i la formulació de propostes realitzables a diferents escales i amb l'exercici de l'autonomia disciplinar plenament compatible amb la confluència amb altres professionals, competències que han de seguir estant presents en la seva formació inicial i continuada.

- D. Es denuncia que per a desenvolupar aquestes funcions d'interès públic, els arquitectes han de disposar dels recursos econòmics suficients per a desenvolupar de manera digna els treballs relacionats amb els processos de planejament i gestió, sempre en un marc de transparència i competència justa.
- E. Els arquitectes, i específicament els arquitectes urbanistes, han acreditat ser un col·lectiu professional avançat en la projectació i gestió de la ciutat, l'ordenació del territori i el paisatge, en la comprensió i la representació de la ciutat -i el territori- en les seves tres dimensions, i amb capacitat quasi exclusiva de donar "*forma urbis*" als reptes, processos i tendències del desenvolupament urbà, així com han estat sempre preocupats pels reptes als que s'enfronta la nostra societat i amb voluntat d'aportar solucions viables.

Es per això que els arquitectes i els urbanistes han estat gairebé sempre atents a com definir el seu compromís professional per desenvolupar l'interès públic de l'arquitectura, incloses les seves escales urbanes i territorials.

6. DEONTOLOGIA PROFESSIONAL

En aquest apartat ens referirem breument a les normes deontològiques que son d'aplicació als arquitectes col·legiats i que han estat aprovades pel CSCAE i pel COAC.

- A. Reglamento de Normas Deontológicas de Actuación Profesional de los Arquitectos. (Aprobado por la Asamblea General de Juntas de Gobierno de los Colegios de Arquitectos en sesión de 7 y 8 de mayo de 1971 y revisado en la del 22 de noviembre del mismo año. Última modificación parcial, para su adaptación a los Estatutos Generales, aprobada por la Asamblea General del Consejo Superior de 28 de noviembre de 2003).

Aquest reglament del Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de España -CSCAE- regula el següent: les formes d'exercir la professió d'arquitecte, les obligacions generals, les incompatibilitats, les relacions de l'arquitecte amb els clients, amb els contractistes i amb els industrials, les relacions de l'arquitecte amb altres professionals, les relacions entre arquitectes, i d'aquests amb el Col·legi. (CSCAE, 2003).

- B. Reglament de deontologia professional del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Resolució JUS/366/2008, de 6 de febrer de 2008- DOGC núm. 5072 de 18.02.08).

Aquest Reglament s'aplica als arquitectes que estiguin col·legiats o habilitats al COAC i desenvolupa els Estatuts, en matèria de deures dels col·legiats i el procediment sancionador (COAC, 2008).

L'article 2 del citat Reglament, enumera els fins essencials del COAC en matèria deontològica:

- a) Vetllar pel correcte exercici de la professió, ordenar-lo i promoure'l d'acord amb l'interès de la societat, dins el marc de la normativa aplicable i de la lleial i lliure competència, tot establint els criteris i normes per garantir la qualitat del treball professional i una remuneració econòmica justa i coherent.

- b) Assegurar la igualtat de drets i deures dels col·legiats i les col·legiades i procurar la major col·laboració i solidaritat entre el conjunt de professionals.
 - c) Garantir la llibertat d'actuació de cada arquitecte o arquitecta en el seu exercici professional, en qualsevol modalitat, i vetllar perquè pugui desenvolupar la seva activitat amb total independència de criteri.
 - d) Vetllar per la correcta activitat professional dels arquitectes incorporats al COAC.
- C. Código Deontológico de los Arquitectos (aprovat pel Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de España -CSCAE- l'any 2015 i que entrarà en vigor el 20 de novembre de 2016).

El preàmbul del citat Codi comença així:

“En nuestro ejercicio profesional, los arquitectos españoles hemos de asumir un triple compromiso.

En primer lugar, hacia los intereses generales del conjunto de la sociedad por el carácter de la arquitectura como disciplina destinada a satisfacer las necesidades básicas del ser humano -el alojamiento en condiciones dignas y seguras- y por sus implicaciones en aspectos fundamentales para el bienestar como la correcta administración del territorio, de los recursos naturales o del patrimonio heredado.

En segundo término, hacia los receptores directos de nuestros servicios y actos profesionales, que esperan del arquitecto un comportamiento intachable y respetuoso con sus intereses legítimos.

Y por último, hacia la propia profesión, en la medida que cada una de nuestras actuaciones particulares constituye un pequeño pero siempre elocuente ejercicio representativo del nivel de capacidad, rigor y dedicación de la corporación de los arquitectos.

Este Código Deontológico es el instrumento del que se dotan los arquitectos españoles, por propia iniciativa, para dar respuesta a esos compromisos.

En nuestra condición de depositarios en exclusiva de funciones primordiales que la sociedad nos encomienda y en uso de nuestras competencias de autorregulación, los arquitectos asumimos un sistema de normas, articuladas en deberes, obligaciones y prohibiciones, que regulan nuestra actuación profesional para que sea respetuosa con los intereses generales de los clientes y de la profesión.

La sujeción a este cuerpo normativo es una exigencia a la vez colectiva e individual. Colectiva, porque se canaliza a través de las instituciones que agrupan y representan a los arquitectos. Individual, porque ha de sustanciarse en su aplicación cotidiana por parte de todos y cada uno.

Aunque tenga un carácter inicialmente potestativo -de regulación libre y autónoma- el Código Deontológico es una norma compulsiva que obliga a todos los arquitectos cuando realizan un acto profesional, independientemente del régimen legal que enmarque su actividad: autónomo, en sociedad profesional, asalariado o al servicio de la Administración pública.

No se trata de una declaración de intenciones, sino de una colección de disposiciones prácticas cuyo conocimiento está al alcance del público.

Cualquiera, sea o no arquitecto, tiene el derecho de requerir su cumplimiento y, si no se atiende su petición, a dirigirse al Colegio de Arquitectos para que adopte las medidas oportunas en orden a rectificar la anomalía o, en su caso, depurar las responsabilidades que correspondan a través de los órganos establecidos al efecto “ (CSCAE, 2015, p.1).

Podem concloure que els Codis Deontològics son unes normes que resulten de l'autoregulació.

Es pot dir que el Codi Deontològic està "encaixonat" entre un límit superior i un altre inferior. Per sota limita amb la moral i l'ètica professional i, per dalt, amb l'ordenament jurídic comú. Podria considerar-se una *lex specialis* o contracte de submissió especial que conté obligacions que s'imposen als professionals i que suposen un camp material d'aplicació diferent del de la jurisdicció penal i els règims sancionadors de la funció pública, així com altres àrees regulades pel Dret Civil, el Dret Laboral o el Dret Administratiu.

7. COMPROMISOS ÈTICS DELS ARQUITECTES I DELS URBANISTES

El Consell Europeu d'Urbanistes (CEU), va presentar en el seu document *Nova Carta d'Atenes 2003* una Visió consensuada sobre el futur de les ciutats d'Europa per tal d'avançar en l'objectiu de la plena integració.

En aquesta Visió sobre les ciutats, el territori i el paisatge que proposa la Carta, els arquitectes, els urbanistes i els professionals de l'ordenació del territori, tenen un paper fonamental ja que caldrà que es comprometin amb els valors procedents del canvi de paradigma, adquirint una nova actitud professional.

A continuació enunciem sintèticament aquests compromisos ètics que enumera la *Nova Carta d'Atenes 2003* (Cortina, 2011):

A. Compromisos ètics de l'arquitecte i de l'urbanista com a visionaris i projectistes.

Des d'aquesta perspectiva, l'arquitecte i l'urbanista han de pensar en totes les dimensions equilibrant les estratègies locals i regionals dins de les tendències mundials. En aquest sentit, l'arquitecte i l'urbanista ha d'ampliar les opcions i oportunitats per a tothom, reconeixent una especial responsabilitat cap a les necessitats dels grups i persones més desafavorides. És per això que el planificador i gestor de la ciutat i el territori ha d'adquirir un compromís social de protegir la integritat del medi ambient natural, l'excel·lència del disseny urbanístic i procurar conservar el patrimoni de l'entorn constructiu per a les generacions futures.

L'arquitecte i l'urbanista, des de aquesta perspectiva, han d'elaborar solucions potencials alternatives per problemes i reptes específics mesurant la capacitat del transport i els seus impactes, millorant les identitats locals, i contribuint als seus programes d'aplicació i estudis de viabilitat. També hauria de saber identificar l'òptima ubicació d'un pla o projecte espacial dins de les xarxes (inter) nacionals de ciutats i regions pertinents. L'arquitecte i l'urbanista tenen en aquest sentit el repte d'elaborar visions de desenvolupament espacial que mostrin oportunitats per al desenvolupament futur de les ciutats i les regions.

En resum, l'arquitecte, l'urbanista i el planificador territorial, tenen el repte ètic de convèncer totes les parts involucrades a compartir una visió comuna i a llarg termini per a la seva ciutat o regió, de forma coherent amb l'interès general, més enllà dels seus interessos i objectius individuals.

B. Compromisos ètics de l'arquitecte i de l'urbanista com a científics

Des d'aquesta perspectiva, l'arquitecte i l'urbanista analitzen els factors i tendències existents, considerant el context geogràfic més ampli i incidint en les necessitats a llarg termini, per tal de proporcionar la informació completa, clara i exacta per als prenedors de decisions, agents interessats i públic en general.

La funció de l'arquitecte i de l'urbanista com a científic se centra doncs en accedir a dades disponibles tenint en compte els indicadors internacionals, i el compromís consisteix a adoptar mitjans interactius de manifestació per facilitar el debat públic i la comprensió general de les solucions proposades i dels processos de presa de decisions.

En aquest sentit, l'arquitecte i l'urbanista adquireixen el compromís de mantenir un adequat coneixement de la filosofia, la teoria, la investigació i la pràctica de la planificació contemporànies, que inclogui el desenvolupament professional continuu.

D'aquesta manera, el compromís ètic consisteix a contribuir a la formació i educació, donant suport i avaluant el desenvolupament de la professió de la planificació a tot Europa, relacionant la teoria amb la pràctica des dels nous principis i valors de la sostenibilitat, l'equitat social, la justícia, la democràcia real, etc.

L'arquitecte, l'urbanista i el planificador territorial i l'expert en gestió del paisatge han d'estimular d'aquesta manera la crítica saludable i constructiva sobre la teoria i la pràctica de la planificació i compartir els resultats de l'experiència i investigació per contribuir al conjunt de coneixements i competències urbanístics en desenvolupament.

C. Compromisos ètics de l'arquitecte i de l'urbanista com a consellers polítics i mediadors territorials

L'arquitecte i l'urbanista han de respectar els principis de solidaritat i equitat en la presa de decisions, en les solucions planificades i en la seva aplicació.

Així doncs, des d'aquesta posició, la funció de l'arquitecte, l'urbanista, del planificador del territori i de l'expert en gestió del paisatge, és donar suport a les autoritats informant de propostes, objectius, metes, impactes, problemes, estratègies, proporcionant plans i solucions

destinades a millorar el benestar col·lectiu i l'interès general. Tot això facilitant una veritable participació, concertació, mediació i implicació pública entre les autoritats locals, prenedors de decisions, agents econòmics i ciutadans per coordinar els desenvolupaments urbans i garantir la continuïtat i la cohesió espacial.

L'arquitecte, l'urbanista i els experts en el territori i el paisatge, en la seva funció de mediadors, han de col·laborar i coordinar a totes les parts involucrades per trobar un consens o resoldre conflictes mitjançant decisions clares que arribin a un consens i uns acords concertats a favor de la qualitat dels edificis, de la ciutat, el territori i el paisatge, així com un major nivell de qualitat de vida i benestar dels ciutadans.

En aquesta línia d'actuació, l'arquitecte i l'urbanista s'han d'esforçar per assolir un elevat nivell de comunicació amb els agents implicats, per garantir el coneixement i enteniment dels presents i futurs usuaris de l'edificació, de la ciutat i del territori.

D. Compromisos ètics de l'arquitecte i de l'urbanista com a gestors urbans

Des d'aquesta perspectiva, l'arquitecte i l'urbanista han d'adoptar estils de direcció estratègica en els processos de desenvolupament espacial en comptes de desenvolupar només una planificació per atendre els requisits administratius burocràtics.

Així doncs, el professional de la planificació i la gestió de la ciutat, del territori i del paisatge, adopten la responsabilitat d'aconseguir l'eficiència i efectivitat de les propostes adoptades, tenint en compte la viabilitat econòmica i els aspectes mediambientals i socials de la sostenibilitat.

Per a això és molt oportú que el professional tingui en compte els principis de la planificació i els fins i objectius de la Perspectiva de Desenvolupament Espacial Europea (ESDP), el Conveni Europeu del Paisatge i d'altres documents de política urbana, territorial, ambiental i paisatgística de la Unió Europea per tal d'adaptar les propostes locals i regionals a les estratègies i polítiques europees i globals.

El gestor urbà ha de coordinar els diferents nivells territorials i els diferents sectors per garantir la col·laboració, la implicació i el suport de tots els organismes administratius i autoritats territorials.

Des d'aquesta línia d'actuació l'arquitecte i l'urbanista han de:

- a) Estimular les associacions entre els sectors públic i privat per augmentar les inversions, crear ocupació i aconseguir la cohesió social.
- b) Beneficiar positivament dels fons europeus estimulants la participació de les autoritats locals i regionals en programes i projectes espacials cofinançats per la UE.
- c) Supervisar la planificació per ajustar els resultats imprevistos, proposar solucions o accions, i garantir un llaç de realimentació contínua entre la política de la planificació i la gestió urbanística i del territori.

8. DE LA DEONTOLOGÍA AL COMPROMIS ÈTIC PROFESSIONAL

A la sessió de treball plantejarem quines possibilitats tenim com a col·lectiu d'anar més enllà de la deontologia professional i elaborar un document de *compromís ètic professional* que pugui ser signat per l'arquitecte col·legiat de forma personal i voluntària, on s'afirmen uns valors i uns principis ètics que permetin a l'opinió pública, al client i a l'administració pública identificar una pràctica professional i tècnica a favor de la persona i de la comunitat, en el marc d'uns edificis, unes ciutats i uns territoris més eficients, sostenibles i justos socialment.

Aquest *compromís ètic professional* podria ser un segell de qualitat que pogués computar favorablement com un fet diferencial a l'hora de contractar un estudi d'arquitectura o un altre, o en els processos de valoració dels concursos públics. El *compromís ètic professional* seria, en aquest sentit, el document garant d'unes bones pràctiques laborals, socials i mediambientals supervisades pel nostre col·lectiu d'arquitectes i per la societat, i que anirien enfocades a assolir el bé comú.

BIBLIOGRAFIA

AMAT, Jordi (dir.) i ESQUIROL, Josep M^a (coord). (2016). Per una ètica pública a Catalunya. Implicacions ètiques i socials de la ciència i la tecnologia. Monografies de les seccions de ciències; 23. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, p. 21-22

ARIZA, Eduard, *et al.* (2016). "Ètica, territori i urbanisme". A: AMAT, Jordi (dir.) i ESQUIROL, Josep M^a (coord). *Per una ètica pública a Catalunya. Implicacions ètiques i socials de la ciència i la tecnologia*. Monografies de les seccions de ciències; 23. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, p. 23-31

COL.LEGI D'ARQUITECTES DE CATALUNYA -COAC- (2008). Reglament de deontologia professional del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Resolució JUS/366/2008, de 6 de febrer de 2008- DOGC núm. 5072 de 18.02.08).

CONSEJO SUPERIOR DE LOS COLEGIOS DE ARQUITECTOS DE ESPAÑA – CSCAE- (2008). Reglamento de Normas Deontológicas de Actuación Profesional de los Arquitectos. (Aprobado por la Asamblea General de Juntas de Gobierno de los Colegios de Arquitectos en sesión de 7 y 8 de mayo de 1971 y revisado en la del 22 de noviembre del mismo año. Última modificación parcial, para su adaptación a los Estatutos Generales, aprobada por la Asamblea General del Consejo Superior de 28 de noviembre de 2003).

CONSEJO SUPERIOR DE LOS COLEGIOS DE ARQUITECTOS DE ESPAÑA – CSCAE- (2015). Código Deontológico de los arquitectos.

CORTINA, Albert. (2011). "El compromiso ético de los urbanistas. (nuevos valores para la regeneración de la ciudad, el territorio y el paisaje)". Madrid. Revista de Derecho Urbanístico y Medio ambiente, núm. 270, p. 161-200.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2015). Pla Nacional de Valors. Document unitari. Barcelona, p. 191-212.

SOCIETAT CATALANA D'ORDENACIÓ DEL TERRITORI –SCOT- (2015). “Grup de diàleg 6. Ètica en l'urbanisme i l'ordenació del territori”. Fòrum 2.10 Catalunya 21. “Territori i urbanisme. Estat i alternatives”. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans.

SOCIETAT CATALANA D'ORDENACIÓ DEL TERRITORI -SCOT- (2015). “Document d'alternatives”. Fòrum 2.10 Catalunya 21. “Territori i urbanisme. Estat i alternatives”. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans i Diputació de Barcelona, p. 33-34.

UNIÓ DE AGRUPACIONES DE ARQUITECTOS URBANISTAS –UAAU-. (2015). “ Front l'esgotament d'un model, cap a un urbanisme responsable. Document per a la renovació/ regeneració de l'urbanisme a Espanya”. Cartagena.